

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Просолов О. О.

здобувач вищої освіти групи МЕН 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

У зв'язку із загостренням демографічної кризи в Україні все більшого значення набуває проблема депопуляції. Сьогодні зменшення чисельності населення в регіонах відбувається не лише за рахунок природних та міграційних рухів, а й за рахунок деяких зовнішніх та політичних чинників, які останнім часом загострюють демографічну ситуацію в державі. Депопуляція є однією з найменш керованих проблем нашої країни вже протягом кількох десятиліть.

Дослідження актуальної демографічної ситуації на будь-якому рівні є важливим, адже безпосередньо від показників народжуваності, смертності, міграції та людських втрат, пов'язаних з війною залежать перспективи суспільного відтворення нашої країни, рівень соціального та економічного розвитку

До початку повномасштабної війни на території України на скорочення населення найбільше вплинули природні фактори: переважання смертності над народжуваністю, низька середня тривалість життя українців, а в період з 2019 р. до 2021 року також прогресуюча пандемія COVID-19. Не менш серйозні наслідки спричинила війна на сході країни: зростання смертності, окупація окремих територій та серйозна міграція з таких регіонів.

З початком військової агресії росії в інших регіонах нашої країни у 2022 році демографічна криза особливо загострилася. Агресор окупував частину півдня та сходу України, Миколаївська область зазнала великих економічних та соціальних втрат, які наразі важко підрахувати.

Деякі демографічні зміни в окремих регіонах важливо досліджувати нерозривно із загальними даними по всій країні. Як свідчить Інститут демографії та соціальних досліджень НАН, наразі в Україні перебуває від 28 млн до 34 млн осіб [5]. За даними Верховного комісара ООН з питань біженців, станом на березень 2023 р., за її межами зареєстровано 5 млн осіб в країнах ЄС та ще 1,2 млн знаходяться в росії [4].

Визначити точну чисельність населення Миколаївщини поки неможливо через відсутність офіційних статистичних даних. Але наразі джерелом інформації про актуальну кількість мешканців можуть слугувати дані мобільних операторів. У березневому звіті Національної комісії з питань регулювання зв'язку (НКЕК) вказано, що за підрахунком забезпеченості населення мобільним зв'язком та кількістю активних SIM-карт, в Миколаївській області станом на червень 2023 р. знаходилося близько 1 млн 80 тис. жителів, а в загальному в Україні приблизно 33,8 млн осіб, що є приблизними показниками [4].

Починаючи з 1960 року і закінчуючи 1993 роком, чисельність населення України постійно зростала. Останній позитивний темп приросту становив +500 осіб на рік. А вже у 1994 р. вона набула тенденції до зниження, яка зберігається й донині [1].

Відповідно до даних Держстату та висновків дослідження НКЕК, лише за останні 11 років чисельність населення України скоротилася на 11 млн 833 тис. осіб; в Миколаївській області – на 98,2 тис. осіб. За 2 роки війни можемо спостерігати скорочення на 7 млн 788,4 тис. та 28,4 тис. осіб по країні та області відповідно (табл. 1). Таку кризу спричинили великі людські втрати, значна міграція та неможливість точного підрахунку жителів на непідконтрольних територіях.

Таблиця 1 Динаміка чисельності населення України та Миколаївської області

Рік	Чисельність населення України, тис. осіб	Абсолютний приріст (зменшення) населення по Україні, тис. осіб	Чисельність населення Миколаївської області, тис. осіб	Абсолютний приріст (зменшення) населення по області, тис. осіб
2012	45 633,60	-	1178,2	-
2013	45 553,00	-80,6	1173,5	-4,7
2014	45 426,20	-126,8	1168,4	-5,1
2015	42 928,90	-2497,3	1164,3	-4,1
2016	42 760,50	-168,4	1158,2	-6,1
2017	42 584,50	-176,0	1150,1	-8,1
2018	42 386,40	-198,1	1141,3	-8,8
2019	42 153,20	-233,2	1131,1	-10,2
2020	41 902,40	-250,8	1119,9	-11,2
2021	41 588,40	-314,0	1108,4	-11,5
2022	41 167,30	-421,1	1091,8	-16,6
2023*	33 800,00	-7367,3	1080	-11,8

Джерело: розраховано автором за даними [1] та [4]

Непередбачувані негативні результати для України та області матиме значне підвищення смертності, в першу чергу військових, а також цивільних, що гинуть від російських обстрілів. За даними голови Миколаївської ОВА Віталія Кіма, від початку повномасштабного вторгнення в області постраждало 1613 цивільних людей, загинуло 436, з них 11 дітей [2]. Згідно з наявною інформацією на сайті Уповноваженого верховного комісара з прав людини ООН, за час війни по всій країні зафіксовано 23 606 постраждалих від російських обстрілів серед цивільного населення. Зокрема 8 791 загиблих та 14 815 поранених.

Не дивно, що з початком повномасштабної збройної агресії, на Миколаївщині значно скоротилася народжуваність. За словами заступника начальника управління охорони здоров'я Миколаївської ОВА Олега Бабіна, у 2022 році народилося на 40% менше дітей, ніж у 2021 – 4 175 немовлят проти 6 928, що в основному пов'язано з міграцією постійного населення на інші території.

Opendatabot, із посиланням на Мін'юст України надав інформацію про смертність на Миколаївщині за 2022 календарний рік, вона становить 17 493

померлих [3]. Не важко вирахувати, що негативне сальдо природного руху населення регіону становить -13 318 осіб, тобто у звітному році померло у 4,2 рази більше, ніж народилося.

Як і до війни, одними з основних причин смерті на Миколаївщині залишаються хвороби систем кровообігу, COVID-19, новоутворення, хвороби органів дихання та зовнішні причини.

В області відбувається та поглиблюється процес депопуляції. Демографічна ситуація регіону погіршується, чисельність населення щорічно зменшується. Можемо стверджувати, що найбільший вплив на її зміни у Миколаївській області виявила війна, яка призвела до збільшення числа померлих як серед військових, так і серед цивільних; до значних міграційних відпливів населення області, до збільшення і так значного негативного розриву між смертністю та народжуваністю. Новою вагомою причиною смертності за останні 2 роки стали обстріли території Миколаївщини країною-агресором, які активно здійснювалися, доки російські війська не покинули Херсон.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2023).
2. На Миколаївщині росіяни вбили близько 440 людей та пошкодили майже 11 тисяч об'єктів - Кім. *Інформаційне агентство Українські Національні Новини (УНН)*. URL: <http://surl.li/lwrcd> (дата звернення: 03.10.2023).
3. Як змінилося населення України у 2022 році. *The Page*. URL: <http://surl.li/lwrco> (дата звернення: 05.10.2023).
4. Ukrinform. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <http://surl.li/lfftv> (дата звернення: 06.10.2023).
5. Ukrinform. Чисельність населення України варіюється від 28 до 34 мільйонів – демографи. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <http://surl.li/lwr dp> (дата звернення: 06.10.2023)

Науковий керівник - Олійник Т. Г. - канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств